

**CONCURSUL NAȚIONAL DE OCUPARE A
POSTURILOR DIDACTICE/CATEDRELOR
VACANTE/REZERVATE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL
PREUNIVERSITAR**

**PROGRAMA
PENTRU**

LIMBA ȘI LITERATURA SÂRBĂ MATERNĂ

PROFESORI

NOTĂ DE PREZENTARE

Programa pentru disciplina *Limba și literatura sârbă maternă* se adresează absolvenților învățământului superior de specialitate și profesorilor care se prezintă la concursul pentru ocuparea posturilor didactice/ catedrelor vacante din învățământul preuniversitar. Conținutul și structura programei sunt elaborate în așa fel încât să răspundă schimbărilor impuse de abordarea curriculară sistemică în realizarea procesului educațional.

Absolvenții facultăților de profil și profesorii care susțin concursul la disciplina *Limba și literatura sârbă maternă* pot predă în învățământul preuniversitar, în conformitate cu prevederile în vigoare.

Examenul este orientat spre a evalua calitatea concepției didactice și modalitățile concrete prin care profesorul pune elevii în situații de învățare eficiente, apte de a conduce la formarea capacităților și a competențelor prevăzute în programele școlare în vigoare. Această orientare este cu atât mai necesară acum, când flexibilitatea programelor solicită din partea profesorului efortul de a concepe procese și parcursuri didactice flexibile, adaptate nivelului claselor de elevi cu care acesta lucrează.

Aspectele fundamentale vizate prin prezenta programă operaționalizează profilul absolventului de învățământ superior, urmărind:

- cunoașterea conținuturilor fundamentale și a principalelor tendințe în evoluția disciplinei *Limba și literatura sârbă maternă*, precum și a metodicii disciplinei;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- demonstrarea abilităților de comunicare, empatică și de cooperare necesare realizării actului educațional.

Fiind date particularitățile disciplinei *Limba și literatura sârbă maternă* și influența modelatoare puternică pe care aceasta o exercită asupra formării și dezvoltării personalității elevului, precum și asupra întregului climat educațional al școlii, profesorul de *Limba și literatura sârbă maternă* trebuie să demonstreze că:

- are capacitatea de a crea experiențe de învățare semnificative pentru elev;
- înțelege cum învață și cum se dezvoltă elevul și poate să ofere oportunități de învățare care sprijină dezvoltarea intelectuală și socială a acestuia;
- înțelege că elevii sunt diferiți din punctul de vedere al modului în care învață și poate să ofere oportunități instructiv-educative adaptate la diferențele individuale de învățare;
- înțelege procesele de integrare curriculară și folosește o varietate de strategii didactice care încurajează dezvoltarea gândirii critice a elevului, capacitatea de rezolvare a problemelor și performanțele lui în utilizarea noilor tehnologii;
- are capacitatea de a alege și utiliza cele mai bune metode ce vizează motivația și comportamentul pentru a crea un mediu educațional care încurajează interacțiunea socială pozitivă, motivația intrinsecă și angajarea elevului în actul învățării, sprijinind astfel succesul școlar al acestuia;
- are capacitatea de a dezvolta activități didactice în cadrul Curriculumului la Decizia Școlii, activități curriculare și extracurriculare inter-, pluri- și transdisciplinare;
- dezvoltă cunoașterea și utilizarea unor variate strategii de comunicare eficientă pentru a sprijini curiozitatea, colaborarea și interacțiunea elevilor în activitatea de învățare;
- planifică activitatea de predare-învățare-evaluare pe baza competențelor curriculare, a cunoașterii proceselor predării-învățării-evaluării, a conținutului disciplinei, a abilităților elevilor și a diferențelor dintre elevi;
- înțelege și folosește o diversitate de strategii de evaluare pentru a aprecia și modifica activitățile didactice, asigurând continua dezvoltare intelectuală și socială a elevului;

- evaluează efectele opțiunilor și acțiunilor sale asupra elevilor, părinților, altor profesori și modifică aceste acțiuni atunci când este necesar;
- caută în mod activ oportunități pentru perfecționarea sa profesională continuă;
- contribuie la stabilirea unor relații pozitive cu colegii, familiile elevilor și cu organizații existente în comunitatea în care trăiește, în așa fel încât să stimuleze angajarea acestora în sprijinirea activităților școlii;
- înțelege necesitatea de a asista elevii în orientarea lor către carieră și de a integra educația pentru carieră în activitatea didactică;
- înțelege aspectele de ordin legislativ ale activității sale, respectiv, drepturile legale ale elevului și părinților, precum și propriile sale drepturi și responsabilități;
- înțelege criteriile de evaluare a activității sale și are capacitatea de a le integra în conceperea și realizarea activității didactice.

Programa este structurată astfel:

1. disciplina de specialitate - Limba și literatura sârbă maternă;
2. metodică predării disciplinei de specialitate – Metodică predării limbii și literaturii sârbe maternă;

1. DISCIPLINA DE SPECIALITATE - LIMBA ȘI LITERATURA SÂRBĂ MATERNĂ

COMPETENȚE SPECIFICE

Programa vizează, pe lângă conținuturile științifice și cele de metodică a disciplinei *Limba și literatura sârbă maternă*, anumite competențe specifice profesorului de *Limba și literatura sârbă maternă*, competențe pe care acesta trebuie să și le dezvolte și probeze pe parcursul desfășurării activității didactice. Într-o formulare sintetică, aceste competențe sunt:

- realizarea de conexiuni între conținuturile disciplinei (din cele trei domenii: limbă, literatură, comunicare) și problemele de învățare specifice domeniului;
- operarea cu programele de primar, de gimnaziu și de liceu în vederea proiectării unui demers didactic adaptat specificului grupului-țintă;
- aplicarea creativă și reflexivă a cunoștințelor despre predarea-învățarea disciplinei;
- selectarea diverselor modalități de abordare a textului literar și nonliterar în funcție de tipul de text discutat și grupul-țintă;
- aplicarea adecvată a principiilor și a metodelor specifice de abordare a noțiunilor de limbă (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă, stilistică);
- aplicarea adecvată a principiilor, formelor și metodelor specifice didacticii oralului;
- aplicarea adecvată a principiilor, formelor și metodelor specifice didacticii redactării;
- elaborarea de teste inițiale, formative și sumative în funcție de obiectivele sau de competențele vizate;
- selectarea și aplicarea unor metode de evaluare adecvate obiectivelor sau competențelor vizate;
- analizarea unor proiecte pentru opționalul ca disciplină nouă sau pentru opționalul integrat la ciclul liceal;
- aplicarea tehnicilor comunicării eficiente cu grupul de elevi, conform principiilor și metodelor interacțiunii educaționale;
- aplicarea unor forme de management al clasei în funcție de activitatea de învățare proiectată.

DOMENII DE COMPETENȚĂ

1. Curriculum și proiectarea didactică:

- componentele curriculum-ului școlar: curriculum național, planuri-cadru, arii curriculare, trunchi comun, discipline, programe școlare, manuale școlare, auxiliare curriculare;
- curriculum național de limba și literatura sârbă maternă pentru ciclurile primar, gimnazial și liceal; obiective cadru, obiective de referință, competențe generale, competențe specifice;
- modelul conceptual al disciplinei: paradigma comunicativ-funcțională;
- proiectarea activității didactice: planificarea calendaristică, proiectarea unității de învățare (integrarea celor trei domenii, coerența demersului, corelarea conținuturilor și a activităților de învățare și a formelor de evaluare cu obiectivele/ competențele specifice anului de studiu, metode folosite, resurse, tipuri de interacțiune a grupului de elevi), proiecte de lecție (pentru diferite tipuri de lecții), proiectarea de activități de învățare intra -, inter - și transdisciplinare.

2. Strategii didactice utilizate în procesul de predare-învățare-evaluare la disciplina limba și literatura sârbă. maternă:

- metode didactice specifice: clasificare, prezentare, caracterizare; utilizarea metodelor centrate pe elev/ a tehnicilor de învățare prin cooperare;
- forme de organizare a activității didactice: clasificare, caracterizare;
- mijloacele de învățământ și integrarea lor în procesul de predare-învățare-evaluare: funcțiile didactice ale mijloacelor de învățământ; tipuri de mijloace de învățământ și caracteristicile lor.

3. Didactica lecturii:

- abordarea textului literar (perspective în didactica lecturii, căi de acces spre textul literar, ghidarea elevilor spre înțelegerea, analiza și interpretarea adecvată a unui text);
- didactica textului narativ (concepte de teorie literară specifice; modalități de construire a unor activități de învățare vizând înțelegerea și aplicarea acestor concepte; formarea unei grile de lectură operaționale pentru receptarea adecvată a textului narativ);
- didactica textului dramatic (concepte de teorie literară specifice; modalități de construire a unor activități de învățare vizând înțelegerea și aplicarea acestor concepte; formarea unei grile de lectură operaționale pentru receptarea adecvată a textului dramatic);
- didactica poeziei (concepte de teorie literară specifice; modalități de construire a unor activități de învățare vizând înțelegerea și aplicarea acestor concepte; formarea unei grile de lectură care să conducă la receptarea adecvată a poeziei);
- abordarea textului nonliterar (științific, publicistic, publicitar) din perspectiva caracteristicilor stilurilor funcționale și a funcțiilor comunicării;
- abordarea textelor aparținând altor arte din perspectiva codurilor specifice ale acestora.

4. Didactica limbii sârbe:

- abordarea noțiunilor de limbă conform principiului concentric al predării-învățării;
- strategii de învățare și aplicare în contexte noi a noțiunilor de fonetică, de morfologie și de sintaxă (parcursuri inductive, deductive, analogice; analiza gramaticală, exercițiul gramatical, compunerea gramaticală etc.);
- strategii de învățare și de aplicare în contexte noi a noțiunilor de vocabular.

5. Didactica oralului:

- strategii de învățare și exersare a ascultării active;
- strategii de învățare și exersare a alcătuirii diverselor tipuri de discurs oral prevăzute de programă (monologul informativ, monologul demonstrativ, descrierea orală, povestirea orală, rezumatul oral, dialogul formal și informal, interviul, dezbateră, masa rotundă etc.).

6. Didactica redactării:

- strategii de învățare și exersare a redactării unor tipuri de texte prevăzute în programele școlare: texte funcționale (cerere, completare de formulare, telegramă, proces-verbal, curriculum vitae), texte reflexive și argumentative (relatarea unor evenimente și întâmplări din experiența personală, exprimarea unui punct de vedere: jurnalul personal, jurnalul de lectură, argumentarea unui punct de vedere), texte imaginative (alcătuirea unor descrieri, dialoguri sau narațiuni pe o temă dată) sau texte despre opera literară (rezumat, caracterizare, analiză, eseu etc.).

7. Evaluarea rezultatelor școlare în concordanță cu obiectivele curricular:

- evaluarea, componentă fundamentală a procesului de învățământ: obiective, funcții, tipuri de evaluări, caracterizare;
- tipuri de evaluare (inițială, formativă, sumativă) folosite la limba și literatura sârbă;
- metode tradiționale și metode alternative de evaluare (proiectul, portofoliul, autoevaluarea, investigația, observarea sistematică a comportamentului elevilor) care se pot aplica la disciplina limba și literatura sârbă;
- calitățile instrumentelor de evaluare: validitate, fidelitate, obiectivitate și aplicabilitate;
- tipologia itemilor: definiție, clasificări, caracteristici, domenii de utilizare, reguli de proiectare, modalități de corectare și notare;
- probe de evaluare (orale, scrise, practice) folosite în orele de limba și literatura sârbă.

8. Comunicarea - mijloc al interacțiunii educaționale:

- comunicarea în predare-învățare (adecvarea discursului la capacitățile de înțelegere a elevilor, ancorarea în cunoștințele prealabile ale elevilor asupra temei etc.); comunicare verbală, nonverbală, mixtă (congruența acestora); rolul profesorului în structurarea la elevi a unor modele de exprimare și a unor atitudini care facilitează comunicarea;

- forme ale comunicării didactice (prelegerea, dialogul, dezbateră) și roluri asumate de către profesor (în dialog sau în dezbateră: moderator, participant, evaluator, sufleur);
- blocaje în comunicare; soluții de prevenire și depășire a acestora (tehnici de ascultare activă, jocuri de „încălzire“, învățare prin cooperare, tehnici nonverbale, tehnici de exprimare a sentimentelor etc.);
- tipuri de întrebări (închise, deschise, cu alegere multiplă, întrebări concrete, întrebări abstracte) și adecvarea acestora la tema abordată.

9. Managementul clasei:

- rolurile profesorului în facilitarea experiențelor care conduc la formarea elevilor ca buni ascultători și buni comunicatori: organizator, participant, resursă, evaluator, facilitator etc.;
- organizarea activităților de învățare prin: crearea unui climat adecvat desfășurării orei; folosirea unor resurse materiale adecvate; folosirea resurselor psihice ale profesorului și elevilor (capacități, cunoștințe, experiențe individuale); folosirea adecvată și eficientă a timpului; forme de instruire (frontal, în perechi, în grupe, studiu individual) și alternarea acestora în cadrul unei secvențe didactice;
- antrenarea părinților în fixarea unor modele de exprimare, a unei atitudini deschise față de comunicare;
- gestionarea situațiilor conflictuale la ora de limba și literatura sârbă (refuzul elevilor de a citi, polarizarea opiniilor în cadrul unor dezbateri etc.).

10. Curriculum la decizia școlii:

- proiectarea curriculum-ului în dezvoltare locală sau la decizia școlii de tipul: opțional ca disciplină nouă;
- repere/ condiționări în elaborarea CDS-ului (resurse umane, materiale, context local, interesele elevilor);
- modalități de adecvare a unui CDS la grupuri-țintă diferite.

11. Conținuturi:

- Candidații trebuie să cunoască integral conținuturile și conceptele operaționale din cele trei domenii ale disciplinei (limbă, comunicare, literatură), prevăzute în programele de primar, de gimnaziu și de liceu, atât pe cele obligatorii, cât și pe cele facultative.
- Pentru domeniul literatură, candidații trebuie să cunoască monografic opera autorilor prevăzuți în programa de liceu. De asemenea, candidații trebuie să cunoască epocile fundamentale ale literaturii sârbe, curente, genurile și speciile literare, precum și operele literare reprezentative pentru fiecare dintre acestea.

TEMATICA PENTRU DISCIPLINA DE SPECIALITATE - LIMBA ȘI LITERATURA SÂRBĂ MATERNĂ

I. Limba sârbă

Fonetica și fonologie

- Legile fundamentale ale foneticii limbii sârbe.
- Asimilarea după sonoritate și locul de formare.
- Vocalizarea vocalelor ultracurte și apariția lui **a** inconstant. Vocale mobile.
- Palatalizarea și sibilizarea consoanelor.
- Iodizarea consoanelor. Trecerea lui **l** în **o**.
- Metateza lichidelor. Norme de ortoepie și ortografie.

Morfologie

- Părți de vorbire flexibile și neflexibile.

- Substantivul, categorii lexicale, gramaticale, morfologice. Formele cazuale și evoluțiile lor contemporane.
- Adjectivul, categorii lexicale și gramaticale. Adjective determinate și nedeterminate. Grade de comparație.
- Pronumele și categoriile de pronume în limba sârbă.
- Numeralul, flexiunea și categorii de numere.
- Verbul. Moduri și timpuri verbale. Verbe neregulate. Aspectul verbal.
- Adverbe, clasificare și comparație.
- Prepoziții, interjecții, conjuncții și particule.

Sintaxa

- Sintaxa propoziției și a frazei.
- Coordonare și subordonare. Categorii de propoziții coordonate și subordonate.

II. Literatura sârbă

▪ **Literatura populară**

- Pretkosovski ciklus (*Zidanje Skadra*). Kosovski ciklus (*Kosovka devojka*, *Smrt majke Jugovića*). Pokosovski ciklus (*Bolani Dojčin*). Ciklus Kraljevića Marka (*Kraljević Marko pije uz ramazan vino*, *Kraljević Marko ukida svadbarinu*). Hajdučko-uskočki ciklus (*Stari Vujadin*, *Ropstvo Janković Stojana*). Ciklus za oslobodjenje Srbije i Crne Gore (*Početak bune protiv dahija*).
- Narodne balade (*Hasanaginica*). Narodne pripovetke - opšti prikaz (*Ero i Turčin*).
- Kraće narodne umotvorine (zagonetke, poslovice, pitalice).

▪ **Literatura medievală**

- Sveti Sava - život i prosvetiteljski rad (*Život Svetoga Simeona*). Teodosije (*Život Svetoga Save*).

▪ **Iluminismul**

- Dositej Obradović - život i prosvetiteljski rad (*Život i priključenje, Басне*).

▪ **Clasicismul și preromantismul**

- Jovan Sterija Popović - život i književni rad (*Pokondirena tikva*).

▪ **Romantismul**

- Vuk Stefanović Karadžić - život i književni rad. Borba za reformu književnog jezika i pravopisa. Rad na sakupljanju narodnih umotvorina. Petar Petrović Njegoš - život i književni rad (*Gorski vijenac*). Branko Radičević - život i pesničko delo (*Devojka na studencu*, *Djački rastanak*, *Како младијак ушпеу*). Djura Jakšić - život i književni rad (*Na Liparu*). Jovan Jovanović Zmaj - život i književni rad (*Djulići, Булићу увеоу*).

▪ **Realismul**

- Vojislav Ilić - život i pesnički rad (*U poznu jesen, Грм*). Laza Lazarević (*Sve ce to narod pozlatiti*). Stevan Sremac (*Pop Ćira i pop Spira*). Radoje Domanović (*Danga*). Borisav Stanković (*Nečista krv*). Petar Kočić (*Jazavac pred sudom*). Branislav Nušić - život i književno delo (*Gospodja ministarka*).

▪ **Parnasianismul și simbolismul**

- Aleksa Šantić (*Pretprazničko veče, Ми знамо судбу*). Jovan Dučić (*Морска врба*). Milan Rakić (*Na Gazi Mestanu*).

▪ **Literatura secolului XX**

- Miloš Crnjanski - život i književni rad (*Seobe*). Desanka Maksimović - život i pesničko delo (*Strepnja*, *Pokošena livada*). Ivo Andrić - život i književni rad (*Most na Žepi*, *Na Drini ćuprija*). Branko Ćopić (*Bašta sljezove boje*). Dobrica Ćosić (*Koreni*). Vasko Popa (*Kora*). Stevan Raičković (*Kamena uspavanka*).

Bibliografie

1. *Pravopis srpskoga književnog jezika*, Matica srpska, Novi Sad, izradili M. Pesikan, M. Pizurica, J. Jerkov, 1994.
2. *Savremeni srpskohrvatski jezik, I, II*, Mihailo Stefanovic, Beograd, 1994.
3. *Gramatika srpskog jezika za srednje skole*, Z. Stanojčić, Lj. Popovic, Beograd, 1996.
4. *Leksikon stranih reci i izraza*, Milan VujaOklija, Beograd, 1972.
5. *Recnik književnih termina*, Nolit, Beograd, 1985.
6. *Srpski jezik i književnost u nastavnoj teoriji I praksi*, Prometej P. Ilic, Novi Sad, 1997.
7. *Vežbe iz srpskohrvatskog jezika*, J. Vuksanović, Beograd, 1992.
8. *Udzbenici za srednje skole*, za IX, X, XI, XII razred, Bukurest, 1997.
9. *Istorija srpske književnosti*, Jovan Deretic, Beograd, 1983.
10. *Srpska književnost u srednjem veku*, Milan Kasanin, Beograd, 1975.
11. *Istorija srpske književnosti klasicizma i predromantizma*, Milorad Pavic, Beograd, 1979.
12. *Istorija moderne srpske književnosti*, P. Palavestra, Beograd, 1986.
13. *Posleratna srpska književnost (1945-1970)*, P. Palavestra, Beograd, 1972.
14. *Savremena jugoslovenska literatura*, Sveta Lukic, Beograd, 1968.
15. *Istorija srpske književnosti. Romantizam. I-III*, M. Popovic, Beograd, 1968-1972.
16. *Istoria literaturii sârbe și croate (sec. XX)*, Mirco Jivcovic, București, 1974.
17. *Istoria literaturii iugoslave - epoca romantismului sârb*, Voislava Stoianovici, București, 1973.
18. *Usmena narodna književnost - poezija*, Gornji Milanovac, 1990.
19. *Usmena narodna književnost - proza*, Gornji Milanovac, 1990.

2. METODICA PREDĂRII DISCIPLINEI DE SPECIALITATE - METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII SÂRBE MATERNE

TEMATICA PENTRU METODICA PREDĂRII LIMBII ȘI LITERATURII SÂRBE MATERNE

- *Didactica – teorie generală a procesului de învățământ*. Obiectul și funcțiile didacticii. Didactica generală și didactica disciplinei. Direcțiile de dezvoltare a didacticii contemporane;
- *Taxonomia didactică*. Tipologia și dinamica obiectivelor didactice. Finalitățile didactice și funcțiile lor. Operaționalizarea obiectivelor didactice;
- *Procesul de învățământ*. Componentele și variante ale instruirii și învățării. Procesul de învățământ ca relație între predare-învățare-evaluare. Caracterul formativ-educativ al procesului de învățământ;
- *Principiile procesului de învățământ*. Principiile didactice – Noțiuni generale. Sistemul principiilor didactice;
- *Curriculum școlar*. Concept și evoluție. Conținutul învățământului – caracteristici, surse, factori și criterii care determină conținutul învățământului. Strategii de organizare a conținutului învățământului;
- *Metode de învățământ*. Statutul și semnificația conceptului de metodă în activitatea didactică. Taxonomia metodelor de învățământ. Eficiența metodelor de învățare în formarea și consolidarea competențelor de bază ale elevilor;
- *Mijloace de învățământ și integrarea acestora în activitatea didactică*. Mijloacele de învățământ - suport al activității didactice. Valoarea psihopedagogică a mijloacelor de învățământ. Modalități de selecție și utilizare a mijloacelor de învățământ;
- *Forme de organizare și proiectare didactică*. Proiectarea didactică – condiție a unei activități didactice de calitate. Funcțiile proiectării didactice. Conținutul și nivelul proiectării didactice;

- *Evaluarea în procesul de învățământ.* Evaluarea – componentă fundamentală a procesului de învățământ. Obiectivele și funcțiile evaluării școlare. Strategii de evaluare a randamentului școlar. Rolul și importanța evaluării în:
 - educarea capacității de autoapreciere;
 - prevederea eșecului școlar;
 - stimularea performanței școlare; dezvoltarea personalității elevilor).
- *Dinamica relației profesor-elev în procesul de învățământ.* Caracteristicile și semnificațiile educaționale ale relației profesor-elev. Tipuri de relații.

Bibliografie

1. Bocoș, M., *Teoria și practica cercetării pedagogice*, Editura Casa cărții de Știință, Cluj 2005
2. Crețu, T., *Psihologia vârștelor*, Editura CREDIS, Universitatea București, 2001
3. Cucoș, C., *Psihopedagogie pentru examenul de definitivare și grade didactice*, Editura Polirom, Iași, 1998
4. Iucu, R. B., *Instruirea școlară*, Editura Polirom, Iași, 2001
5. Macovei, E., *Pedagogie*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1997
6. Manolescu, M., *Pedagogie*, Editura Fundației “Dimitrie Bolintineanu”, București, 2001
7. Manolescu, M., *Evaluarea școlară – un contract pedagogic*, Editura Fundației “Dimitrie Bolintineanu”, București, 2002
8. Neacșu, I., *Instruire și învățare*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1999
9. Tomșa, Gh., *Consilierea și orientarea în școală*, Editura CREDIS, Universitatea București, 2001

NOTĂ: Bibliografia pentru metodică de specialitate include și planurile cadru, programele școlare pentru disciplina Limbă și literatură sârbă maternă, precum și manualele alternative cuprinse în catalogul manualelor școlare valabile în învățământul preuniversitar, în anul școlar în care se susține examenul.